

Angélica

Colofon

ISBN: 978 90 8954 971 6

1e druk 2017

© 2017, Claudia Tijms

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Angélina

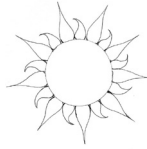
Claudia Tijms

Voor Martijn

Zomer 1998

Solana liep op een zaterdagmiddag langs mijn huis, dat stond in een levendige, oude volkswijk tegenover een fraaie kerk in de stad Sevilla. Ze keek door het raam de woonkamer in, die zacht verlicht werd door een enkele schemerlamp. Ik zat in mijn schommelstoel af en toe weg te doezelen. Mijn handwerk lag op mijn schoot. Toen de deurbel ging, schrok ik wakker. Voorzichtig liep ik naar de hal en opende de voordeur.

Mijn kleindochter stond daar en vroeg: 'Ik heb u toch niet wakker gemaakt?'

Met mijn ogen op Solana gericht zei ik: 'Nee, kom alsjeblieft binnen.'

Ik leidde mijn kleindochter liefdevol de woonkamer in en verdween zelf naar de keuken. Solana nam plaats op de sofa, terwijl ik in de keuken tapas bereidde.

Met een dienblad met hartige hapjes, twee glazen en een fles rode wijn, liep ik de woonkamer binnen en plaatste het geheel op de salontafel. Alles glom en blonk. Elk kussen lag op zijn plaats en het rook er naar lavendel. Solana is studente geneeskunde en zij studeert aan de universiteit van Sevilla. Zij

en haar vriend Enrique wonen met zijn tweeën in een klein appartement in de stad Sevilla; de hoofdstad van Andalusië. ‘Wat leuk dat je er bent. Was je in de buurt? Ik hoop dat je trek hebt?’

Ik bekeek Solana vanuit mijn ooghoeken. Het leek wel of ze nauwelijks naar mijn gekwebbel luisterde en haar gedachten afgedwaald waren. Ze trok haar benen op de sofa en legde haar kin op haar knieën.

Ik vroeg me af waar die onverklaarbare droevige uitdrukking in haar ogen vandaan kwam en de kwetsbaarheid die ze uitstraalde.

Ik keek haar vragend aan en zei: ‘Je weet dat je met mij kunt praten.’

Solana schonk een glas rode wijn in, goot het achteloos naar binnen en antwoordde daarna: ‘Enrique gaat op reis. Hij gaat voor twee maanden naar Australië.’

Ik wist niet goed hoe ik moest reageren en daarom legde ik mijn hand op de hare.

‘Enrique doet niets zonder plan,’ vervolgde ze, terwijl ik haar tranen droogde met de rug van mijn hand.

‘Hij wil een tijd alleen zijn en ons appartement verkopen.’

‘Waar moet jij dan heen? Heb je al over een volgende stap nagedacht?’ vroeg ik verbaasd.

Ik keek haar aan en wist dat ik het alleen maar erger maakte.

Ik zag de pijn in haar ogen.

Haar gezichtsuitdrukking veranderde ineens en ze zei: ‘Eigenlijk niet, maar het gevoel van onafscheidelijkheid en afhankelijkheid is nu allemaal verleden tijd. Hij heeft het goed mis als hij denkt dat ik nu nog steeds voor hem door het stof ga!’

Haar ogen vonkten van woede en verdriet en ze vervolgde: ‘Ik denk steeds dat het mijn schuld is. Dat ik boos op hem

ben geworden, terwijl ik medelevend had moeten zijn. Of dat ik juist te zacht tegen hem ben geweest.'

Ik luisterde naar haar met toenemende woede totdat ik er ten slotte niet meer tegen kon.

'Jij bent sterk,' stelde ik haar gerust en ik vervolgde: 'Ik zeg niet dat het allemaal goed komt, want soms is het beter niets te doen en je verdriet zijn natuurlijke beloop te laten.'

'Hij had mij levenslang beloofd,' zei ze.

Haar stem klonk bijna verontwaardigd. Wat betekende dit? Waren dit de woorden van een man die ze een jaar lang had toegestaan het bed met haar te delen? Hoe kon ze in alle redelijkheid alles op een rijtje zetten nu haar geest werd bestormd door duizenden vragen en haar lippen niet in staat waren er ook maar één van te verwoorden?

'En als je nu eens bij mij bleef?' vroeg ik.

Solana leek sprakeloos. Ze had in ieder geval moeite uit haar woorden te komen.

'Zeg maar wat je denkt,' vervolgde ik.

De tranen sprongen in haar ogen en ze vroeg voorzichtig: 'Ik weet niet of u werkelijk wil dat ik blijf of dat het iets is waartoe u zich verplicht voelt?'

Haar stem klonk klein en vreemd.

Toen ik zag dat er geen verandering in haar gezichtsuitdrukking kwam, sprak ik zo gebiedend mogelijk: 'Dit heeft niets met verplichting te maken. Ik doe nooit iets omdat ik me verplicht voel.'

'Weet u het heel zeker? Het zou mijn leven helemaal veranderen,' zei ze opgewonden.

Ik hield nog steeds haar hand vast voor morele steun en zei vriendelijk: 'Jouw leven is al helemaal veranderd toen je moeder stierf.'

Ze had al heel wat te verwerken gekregen zonder daar zicht-

baar onder te lijden. Mijn dochter Sierra was een wonder der natuur. Al rustte het gewicht van de hele wereld op haar schouders; ze was in de zevende hemel met haar dochter Solana. Haar echtgenoot had echter een diepe frons boven zijn ogen toen Solana geboren was. Sommige geheimen waren ervoor gemaakt om op bepaalde momenten gedeeld te worden met de juiste mensen, terwijl mijn dochter zich het stralende middelpunt van felicitaties liet aanleunen. Er was iets vreemds aan de hand met de pasgeborene. Was haar echtgenoot wel de biologische vader? Het huwelijk was vanaf de eerste dag een mislukking, alleen had het wel een kind opgeleverd. Sierra en ik waren altijd eerlijk tegen elkaar geweest en het was mijn ervaring dat men niet te snel moest oordelen. Haar krachtige en energieke uitstraling was in zwakte veranderd en ik had nog nooit iemand zo terneergeslagen gezien. Ze had het hart van haar echtgenoot gebroken door de passie die ze beleefd had met een jonge onderwijzer. Overmand door verdriet en een verlamdende angst, hoewel haar echtgenoot haar alleen maar vervloekte, was hij haar dankbaar voor haar bekentenis. Hij had zich in haar gezelschap altijd een beetje eenzaam gevoeld. Buiten het plichtsgetrouwe hadden ze nooit echt naar elkaar verlangd en waren hun levens gebaseerd op onbegrip. Mijn arme dochter was veel te vroeg gestorven, maar ze had na haar scheiding lang genoeg kunnen leven om Solana zo gelukkig te zien. Haar onverwachte dood bracht dan ook een storm aan reacties teweeg. Haar echtgenoot stond op een dag in het midden van de badkamer naar een levenloos lichaam in een volle badkuip te kijken. Was het zelfmoord?

In een snelle beweging draaide Solana zich om en drukte haar lippen stevig op mijn wang en riep: 'Ja, ik wil graag bij

u komen wonen! Ik zal wel helemaal gek zijn, maar hoe kan ik daar nou nee op zeggen?’

Ik nam haar in mijn armen en kustte haar op beide wangen, al zeggende: ‘Welkom’, en ik vervolgde:

‘Nu ik eraan denk, verga jij ook niet van de honger? Er is nog genoeg over van die pittige kipschotel van gisteren.’

Zonder een woord te zeggen keek ze naar de onaangeroerde tapas en glimlachte ze met enige bitterheid. Na de maaltijd bleef ze bijna de hele avond zwijgen. Ik verlangde er hevig naar haar vast te houden, maar was me te zeer bewust van de muur van privacy die tussen ons oprees. Toen ze languit op de bank lag en ik dacht dat ze sliep, sloeg ik een deken over haar heen. Ik sloop door de woonkamer om het licht uit te doen en halverwege hoorde ik haar door zachte lagen slaap heen fluisteren: ‘Oma, bedankt.’

De ochtend begon met een zo dichte mist dat zelfs de kerktoren spookachtig leek. Solana liet zich in een stoel vallen en nam een kop koffie in beide handen.

Terwijl ze de drank proefde, hield ze haar ogen gesloten en schudde nadrukkelijk haar hoofd toen ik haar de vraag stelde: ‘Wil je niet ontbijten?’

Ik was me heel erg aan haar gaan hechten en zij was voor mij een bron van inspiratie. Tot dan toe had ik kans gezien haar verre te houden van onherstelbaar leed, behalve het overlijden van haar moeder. En ik troostte mijzelf met de gedachte dat zelfs met drastische middelen aan onrecht en onderdrukking niets te veranderen was, waar ik in mijn jeugd, tijdens de burgeroorlog, dagelijks getuige van was geweest. Lijden hoort nu eenmaal bij het leven. Heel even zag ik alles glashelder voor me. Ik zag een uitgestrekt korenveld met een

povere boerenbehuizing en verkleurde dakpannen voor mijn ogen langzaam zichtbaar worden.

Dit was het moment om mijn eigen verhaal te vertellen en ik zei: 'Ik wil je iets laten zien.'

Ik opende de onderste lade van mijn schrijfbureau en drukte zonder commentaar Solana een zwart-witfoto in haar handen.

Twinkelende ogen keken waarderend naar twee knappe jongens en ze vroeg: 'Waarom laat u mij dit zien?'

Ik keek vol vreugde naar mijn jeugdvrienden op de foto, zeggende: 'Wij ontmoetten elkaar al aan het begin van de burgeroorlog.'

Vreemd genoeg ging er een soort vreugdegevoel door mij heen. Mijn eigen woorden toverden levendige beelden voor mijn ogen. De herinneringen waren zo krachtig dat het mij duizelig maakte.

Die oude, vertrouwde wereld leek opeens een verwrongen spiegel van mijzelf, herkenbaar maar ook heel anders en ik vervolgde: 'We zijn betrokken geraakt bij gebeurtenissen waarover we geen macht hadden, ondanks al onze pogingen om onszelf van het tegendeel te overtuigen. We waren bereid onze trots in te slikken en vrede te sluiten. Om alles wat goed en onschuldig is te beschermen en trouw te blijven aan onze manier van leven. Desnoods zouden we er zelfs voor vechten.'

De glimlach verdween van Solana's gezicht en ze staarde mij ontzet aan.

Het waren dappere, strijdlustige woorden, maar de uitdrukking op mijn gezicht vertelde een ander verhaal. 'Ik was toentertijd ervan overtuigd dat na zoveel jaren van strijd het socialisme eindelijk zou overwinnen. Ik schreef dat toe aan het volk, dat zich bewust was geworden van zijn eigen

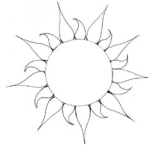
behoefden en van zijn kracht. Een groot conflict moest uitgevochten worden doordat de Spaanse crisis acute vormen aannam na de economische ineenstorting van de kapitalistische wereldeconomie. Spanje werd hierdoor bijzonder hard getroffen. De Spaanse burgerij wentelde de crisis af op de werkende klasse en de kleine boeren. Tijdens de daaropvolgende gemeenteraadsverkiezingen stemden de steden overwegend voor de socialisten en de republikeinen. Bij het bekendmaken van de uitslag, vonden in de steden massale betogingen plaats, mede door verkiezingsfraude en het onder druk zetten van de grootgrondbezitters. De situatie was veel ernstiger dan ik ooit kon vermoeden.'

'Wanneer had u grootvader voor het laatst gezien?'

Zo nu en dan drongen er flarden van beelden door. De tijd leek stil te staan, terwijl zijn naam door mijn hoofd galmde. Ik haalde diep adem.

2

Sevilla 1930

Ik wandelde langs de vervallen boerderij van Felipe Ramirez, gelegen aan de rand van een oude wijk met smalle straten, schaduwrijke stegen en gezellige pleinen. De boerderij keek uit op een fraai berglandschap met uitgestrekte olijfbomen. Het achterland van Andalusië stak mooi af bij het zonovergoten berglandschap. Felipe Ramirez rookte buiten een sigaret. Hij nam een diepe haal en genoot zichtbaar van de hete rook die door zijn keel naar zijn longen kringelde. Overweldigd door zijn schoonheid kuste ik de wang die hij mij aanbood. We wisselden een blik van verstandhouding uit, terwijl mijn hart ineenkromp en mijn gezicht gloeide. Terwijl we daar wachtten in de zon verheugde ik mij op de Paasweek. De Paasweek is de belangrijkste feestweek in Sevilla, door de vele processies, tien dagen flamenco, sherry en de Paasrit op paarden. Dit religieuze feest is sinds de veertiende eeuw al een traditie. Hier trekt de processie, met priesters en koorknappen, door de smalle straten en wordt er een groot altaar rondgedragen te midden van een menigte. Een rode klassieke Austin minderde vaart, draaide vervolgens de weg af en kwam tot stilstand. Diego Chávez stapte

uit, zette zijn zonnebril af en legde die op het dashboard van zijn wagen. Hij liet zijn blik over de plek en de vervallen boerderij gaan en toen die ten slotte op mij bleef rusten, boog hij zijn hoofd met een vriendelijk knikje, terwijl het bloed naar mijn wangen steeg.

Hij kwam dichterbij met een hand uitgestoken naar Felipe en hij voelde de krachtige greep van Felipes harde eeltige hand en vroeg: ‘Hoe staat het ermee?’

Felipe keek hem even aan, grinnikte, knikte en vervolgens liep hij om de auto heen, tuurde door de ramen en zei mijmerend: ‘Het is een schoonheid.’

Diego knikte goedkeurend, terwijl zijn ogen onafgebroken op mij gericht waren, hoewel hij zijn best deed om me niet aan te kijken.

Felipe sloeg onverwacht een zakelijke toon aan en zei: ‘Ik heb gehoord dat je weinig geluk hebt gehad met werk zoeken.’

Zonder zijn sarcasme te verbergen antwoordde Diego: ‘Ik denk dat ik niet gekwalificeerd ben voor de baantjes hier in de omgeving.’

Zijn houding was gewoon een onderdeel van zijn mysterieuze levenspatroon. De mensen vroegen zich vaak af hoe hij aan zijn geld kwam, want het leek niet te rijmen met zijn dure levensstijl. Ik vroeg mij plotseling af wat er aan hoop en ambitie in hem lag begraven die nooit aan het licht zou komen. Later zou ik erachter komen dat er bij Diego een kloof gaapte tussen zijn ambitie en wat hij werkelijk aankon. ‘Ik neem aan dat jouw vader op een dag graag wil dat jij de boerderij overneemt?’ vroeg Diego.

Felipe onderdrukte een glimlach en zei: ‘Dat is waar.’

Zijn stem klonk berustend, zelfs een tikje bitter. Hij had nooit met zijn vader kunnen opschieten. Hoewel ze elke

dag samen werkten, wisselden ze nauwelijks een woord buiten de gebruikelijke vragen die zijn vader stelde. Hij moest twaalf uur per dag keihard werken. Maar keihard werken was nog niet goed genoeg; intelligent werken was even noodzakelijk. De vicieuze cirkel van verstand van zaken en de boerderij draaiende houden leverde bij hem mislukking en verbittering op. Hij was zich wel steeds meer met de orders en de administratie gaan bezighouden. Hij had gedacht dat hij er louter door wilskracht zou komen, maar hij had het mis gehad. Al jaren was hij stilzwijgend de steunpilaar van het gezin. 's Nachts zat hij aan de keukentafel melk te drinken en te roken en zich af te vragen wat hij met zijn leven aan moest.

De twee uitzonderlijk knappe, lange jongens met ranke ledematen als jonge honden gedroegen zich met een zekere schroom. Waren zij soms niet gewend om met een meisje zoals ik om te gaan? Ik weet niet zeker of het nu kwam doordat ik op zoek was naar iemand of dat ik mij tot hen aangetrokken voelde, maar plotseling stond ik er twee jaar geleden voor open om toenadering te zoeken en vriendschap met hen te sluiten. Ik was twintig jaar.

We nestelden ons op de fraaie lederen bekleding van de Austin, reden naar de stad en parkeerden de wagen voor een imposant park. De parken en tuinen, vaak in Arabische stijl, zijn echte oases van rust in de drukte van de stad. Sevilla is een stad vol met palm- en sinaasappelbomen die in het voorjaar een heerlijke geur door de hele stad verspreiden. De stad stond nu in het teken van de verschillende dagelijkse processies en in de hele stad hing een geur van wierook. We liepen met de stoet mee, begeleid door een prachtig versierd beeld van Maria en een muziekkorps, dat zware ritmische muziek

speelde. Tijdens de uitbundige processie droegen de mensen kleurrijke traditionele kleding en waren de straten versierd met witte luifels en bloemen.

Wij braken al gauw de regels door de processie eerder te verlaten en bezochten een café. Het plein had een vervallen uitstraling, tegengesteld aan het zonnige zomerweer. We zaten aan een kale houten tafel waar koffie, bruin stokbrood en een schaalje olijven werd opgediend. Voor het eerst in mijn leven voelde ik mij zorgeloos. Dat was natuurlijk niet altijd het geval. Mijn moeder leidde haar eigen cateringbedrijf, waar ik ook werkzaam was. Ik was een consciëntieuze en ambitieuze kracht. Ik kreeg steeds meer taken toebedeeld. Volgens mijn moeder zou het nuttig zijn als ik het bedrijf goed zou leren kennen en begrijpen. Ik maakte me geen illusies over mijn werk. Ik werkte hard en spaarde bijna elke peseta die ik verdiende. In de keuken van het café klonk gesis van stoom, gekletter van pannen en de geiser maakte angst-aanjagende geluiden. De deur stond een stukje open, waardoor we de ontevreden blik van de kok konden zien en hoe hij zijn sigarettenas in een pan tipte.

Diego maakte een snoevend geluid en zei: 'Ik heb bijna met die klootzak te doen.'

Ik ontweek oogcontact met Diego, terwijl Felipe hem aanstaarde en zei: 'We laten dit toch niet gebeuren, hè?'

Er hing een brandende sigaret tussen zijn vingers.

Diego begon te grijnzen en zei: 'Kom op, zeg, wat maakt het uit? Wij worden hier zwaar onderbetaald.'

Ik had ineens een droge mond gekregen en nam een grote slok koffie, terwijl Felipe afkeurend Diego aankeek en kop-pig vroeg: 'Wij ...? Dus die kok valt niets te verwijten?'

Hij wist dat Diego gelijk had. De kok was het probleem niet. We waren er allemaal in verwickeld.

Ik voelde een rilling over mijn ruggengraat gaan, toen Diego rustig sprak: ‘Mijn vader heeft door de crisis zijn winkel moeten sluiten, omdat hij de huur niet kan betalen.’

Ik dacht aan zijn eigen huis, de keurige woning met de nieuwe meubels en de op maat gemaakte keuken. Ik vroeg mij nog eens af hoe Diego in staat was geweest om de Austin te kopen, terwijl hij zijn familie financieel had kunnen helpen. Ik hield mijn hoofd naar beneden en mijn mond dicht. Misschien sloeg mijn fantasie op hol, maar hij was zijn hele leven al op zoek geweest naar geld.

Er viel altijd wel iets te verhandelen of te regelen.

Ik was benieuwd hoe zijn vader zich er nu doorheen sloeg en vroeg: ‘Hoe gaat het nu met je vader?’

Hij sloeg zijn ogen naar mij op en zei: ‘Je hoeft je geen zorgen te maken. Mijn vader is een dynamische man en zal zijn zaakjes zelf regelen.’

Ik zag verwijt in zijn ogen en antwoordde: ‘Ik beweer ook niet dat hij het in zijn eentje niet aankan.’

Ik staaarde naar het pakje sigaretten op tafel. Nu leek het net alsof ik een serieus probleem had. Waarom was ik hier überhaupt over begonnen?

Diego graaide naar het pakje sigaretten, tikte er een uit, stak hem aan met de wegwerpaansteker van Felipe en zei: ‘Je hebt geen idee wat ons allemaal boven het hoofd hangt. Werkloosheid betekent een enorme verspilling van talent, geld en energie. Men raakt hierdoor wanhopig en gedesillusioneerd. Wat heeft het leven dan nog voor zin?’

De energie spatte van Diego af door de gedrevenheid die hij in zijn betoog legde. Onrustig nam ik nog een slok van de koude koffie. Ik sloeg mijn blik neer. Deze discussie wilde ik niet. Niet op deze middag. Het had juist een mooie middag en avond moeten worden.